

MĂNĂSTIREA TIMIȘENI ȘAG – CREDINȚĂ ȘI MĂRTURISIRE ÎN CÂMPIA BANATULUI

Preot lect. dr. Marius Florescu

THE TIMIȘENI ȘAG MONASTERY-FAITH AND CONFESSION IN THE BANAT 'S FIELD

Abstract: Timiseni Monastery is destined for the nuns, having about 40 women, dedicated to „Beheaded of the Head of St. John the Baptist“ (29 August), and is located about 14 km from Timișoara, in Șag. It was founded by Metropolitan Vasile Lazarescu of Banat, when he was only a bishop of Timisoara in 1944. At the beginning it functioned as a metoch of the Partoș monastery, a monastery which was re-established by the same hierarch. The monastery had only a minimum of facilities at that time, being founded around the former forest detour, and the service was in an improvised chapel. The nuns tell with excitement how they lived in the first years of living at the Timișeni monastery.

Keywords: Orthodox, monastery, nuns, faith, confession

Prin înțeleapta arhipăstorire a Preafericitului Părinte Patriarh Daniel, viața monahală în Biserica noastră este mereu în lumina înnoirii interioare și exterioare, fapt reflectat și prin apariția în anii din urmă a unor antologii bogate despre monahismul ortodox românesc¹.

Mănăstirea Timișeni este o mănăstire ortodoxă situată în localitatea Șag², județul Timiș, Arhiepiscopia Timișoarei. Sunt deja peste 70 de ani de viață monahală, e drept, întreruptă o vreme, în lavra Timișenilor³.

Mănăstirea Timișeni are destinație pentru monahii, având acum aproximativ 40 de viețuitoare, cu hramul „Tăierea Capului Sfântului Ioan Botezătorul”⁴

¹ Vezi lucrarea apărută la inițiativa Preafericitului Părinte Patriarh Daniel: *Monahismul Ortodox Românesc. Istorie, contribuții și repertoriare, I și II*, Editura Basilica, București, 2014, 987 și 1040 pp.

² Deși se pare că din punct de vedere administrativ mănăstirea depinde de localitatea Giroc, care însă este peste pădure și fără drum de acces direct la sfântul locaș

³ Arhim. Simeon Stana, „70 de ani de istorie și viață monahală”, în <http://ziarullumina.ro/70-de-ani-de-istorie-si-viata-monahala-94685.html>, accesat la 25 ianuarie 2019

⁴ Mănăstirea a avut la început hramul „Adormirea Maicii Domnului”, dar fiind un hram des întâlnit la bisericile din jur, s-a hotărât schimbarea lui cu „Tăierea Capului Sfântului Ioan Botezătorul”,

(29 august) și fiind situată la aproximativ 14 km de Timișoara, în localitatea Șag. A fost ctitorită de către mitropolitul Vasile Lazarescu al Banatului, pe vremea când era numai episcop al Timișoarei, în anul 1944⁵. La început a funcționat ca metoc al mănăstirii de la Partoș și aceasta din urmă fiind reînființată tot de către amintitul ierarh. Mănăstirea avea doar un minim de dotări pe atunci, fiind încropită în jurul fostului ocol silvic⁶, iar slujbele se oficiau într-o capelă improvizată. Maicile povestesc, cu emoție, cum au trăit ele în primii ani de viețuire la mănăstirea Timișeni. Cum participau la slujbe capelă, cum mergeau cu căruța peste câmp, la oraș, cum la început de tot nu aveau nici cele mai elementare resurse de hrană, ci primeau pachete cu hrană de acasă, ș.a.m.d. Totuși, cu toate condițiile existente pe atunci, între ele era o frumoasă armonie și frățietate. Poate și datorită faptului că erau permanent urmărite de Securitate, poate și pentru că trebuiau să muncească laolaltă pentru a-și câștiga traiul de fiecare zi.

În anul 1947 locul este amintit în lucrarea istoricului bănățean dr. Victor Vlăduceanu, *Mănăstiri bănățene*, ca fiind la marginea pădurii Giroc, fiind aici 15 maici așezate de mitropolitul Vasile Lazarescu, având paraclis, chilii și un atelier de țesătorie. Pelerinajele aici se fac a doua zi de Rusalii, la Tăierea Capului Sfântului Ioan Botezătorul și de praznicul Nașterii Maicii Domnului⁷.

La scurt timp, în anul 1959 mănăstirea a fost închisă în urma sinistrului Decret 410 al regimului comunist, prin care multe mănăstiri din România au fost desființate și mii de călugări siliți să-și părăsească lăcașurile⁸. După 1959 mănăstirea de la Șag a fost preluată de ocolul silvic și a funcționat ca spațiu de locuințe pentru muncitori. Legenda spune că noaptea se auzeau cântece religioase din interiorul mănăstirii, deși nu mai viețuiau monahii acolo, iar muncitorii erau adesea speriați. Glasurile îngerilor, spun cei din sat, s-au auzit de mai multe ori. Dacă la început lucrătorii silvici care locuiau în fosta capelă a mănăstirii au crezut că este doar o halucinație, după mai multe nopți au părăsit-o⁹.

Între timp, maicile viețuitoare ale fostei mănăstiri au plecat în lume, care încotro, după cum povestesc unele dintre ele în lucrarea amintită deja: *Mănăstirea Timișeni. Începuturile*.

29 august.

⁵ Din păcate arhiva mănăstirească nu deține documente de la înființare, anul înființării apărând însă în diferite documente aflate în arhiva Centrului eparhial, după cum arată arhim. Simeon Stana în prefața unei scurte monografii despre mănăstirea Timișeni (*Mănăstirea Timișeni. Începuturile*, Ediție coordonată de Patricia Simona Lup, Timișoara, 2018, 99 pp.)

⁶ Vezi mărturiile unor maici mai în vârstă în lucrarea citată la nota 2

⁷ Dr. Victor Vlăduceanu, *Mănăstiri bănățene*, Timișoara, 1947, pp. 40-41

⁸ Vezi Vasile V. Muntean et alii, *Monografia Arhiepiscopiei Timișoarei - din 1918 până în zilele noastre - II*, Editura Învierea, Timișoara, 2014, p. 30

⁹ Diacon George Aniculoaie, „Mănăstirea salvată de glasurile îngerilor”, în <http://ziarullumina.ro/manastirea-salvata-de-glasurile-ingerilor-42045.html>, accesat la 25 ianuarie 2019

În urma stăruințelor Mitropolitului Banatului, Nicolae Corneanu, în 1968 mănăstirea a fost reînființată¹⁰. Biserica actuală a mănăstirii a fost înălțată între 1968-1972, pictura fiind realizată de Victor Jurca - Lugojanu din Lugoj. La început însă se dorea ca la mănăstire să fie adusă biserica de lemn a parohiei Gherman¹¹, dar apoi s-a renunțat la idee, zidindu-se una nouă, de zid. Sfințirea lăcașului s-a făcut la 29 august 1972, biserica primind hramul Sfântului Iosif cel Nou de la Partoș¹². Dimensiunile bisericii sunt 17, 01 m lungime, 7, 01 lățime m și 12, 47 m înălțime (inclusiv turla). Biserica are formă de cruce și este compartimentată astfel: altar, naos, pridvor închis și pridvor deschis, sprijinit în față de două coloane de zid și în spate de alte două coloane încadrate în zidurile pridvorului închis¹³. Pictura exterioară de pe fațada principală este opera pictorului Emil Profeta, din București și a fost realizată în 1966. Catapeteasma bisericii este de la fosta mănăstire Sfânta Ana din Orșova, care a fost dezafectată în anii comunismului, acum însă fiind mănăstire funcțională.

Între timp, în anii de după zidirea bisericii s-a mai construit o clădire modernă cu geamlâc, în care au funcționat trapeza, chiliile, ateliere de croitorie și de pictură a icoanelor.

La 10 mai 2002 mitropolitul Nicolae Corneanu a pus piatra de temelie pentru construcția unei biserici mai încăpătoare și unui nou corp de chilii. Biserica a fost construită cu ajutorul deținuților din Penitenciarul Timișoara. La 29 august 2012, de hram, s-a sfințit biserica nouă a mănăstirii, prin episcopul-vicar Paisie Lugojanul¹⁴.

Interiorul bisericii mari, este pe fond de verde cu nuanțe de albastru. Sfinții și sfințele pictate în tehnica freco țin în mână papirusuri cu scurte maxime de învățătură duhovnicească, care merită a fi citite. Pictura bisericii a fost realizată în stilul neobizantin, de către pictorii Constantin și Petronela Dumitrescu-Gherghe. Catapeteasma a fost realizată de un meșter cunoscut din comuna Rodna, jud. Maramureș, fiind donată de câțiva credincioși din localitatea timișeană Chișoda.

În anul 2009 mănăstirea a fost vizitată de Preafericitul Părinte Patriarh Daniel¹⁵, aflat în vizită canonică în Arhiepiscopia Timișoarei.

¹⁰ Argumentul pentru care a fost cerută reînființarea mănăstirii a fost că măicuțele de aici lucrau și colaborau cu diferite ateliere de producție ale Statului

¹¹ La fel cum s-a făcut în curtea reședinței mitropolitane și Centrului eparhial, cu biserica parohiei Hodoș, în aceeași perioadă de timp

¹² I. B. Mureșianu, *Mănăstiri din Banat*, Editura Mitropoliei Banatului, Timișoara, 1976, p. 87

¹³ Cf. I. Lotreanu, *Monografia Banatului*, I, Timișoara, 1935, p. 390

¹⁴ *Enciclopedia Ortodoxiei românești*, Editura Institutului biblic și de misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2010, p. 646

¹⁵ Preot dr. Adrian Carebia și preot dr. Marius Florescu, *Calendarul Arhiepiscopiei Timișoarei pe anul 2009*, Editura Învierea, Timișoara, 2009, p. 76

Aici a viețuit Părintele Ioan Negruțiu, cunoscut duhovnic al Banatului, originar din părțile Bihorului, care a trecut prin experiența temnițelor comuniste¹⁶.

Biserica paraclisului de iarnă a fost zidită la etaj, în prelungirea corpului de chilii, în anii 2017-2019. A fost pictată în stilul neobizantin, tehnica fresco, de către pictorul Dragoș Dricu și echipa sa și înzestrată cu toate cele necesare funcționării de către părintele exarh Simeon Stana.

În anii din urmă, a mai fost zidit un foișor pentru slujbele de la hram și cele legate de sfințirea apei, care a fost pictat în tehnica mozaic de către echipă o a firmei Art Georgies din Iași, având pe partea centrală a cupolei icoana Botezului Domnului și de jur împrejur chipurile unor sfinți români¹⁷.

„Șag - mănăstirea din pădure”¹⁸ se intitulează o descriere a mănăstirii dintr-un volum dedicat obiectivelor din județul Timiș. Pe bun drept, căci Mănăstirea Timișeni este așezată lângă o pădure, plantată de maici, pentru a prelungi pădurea naturală, aflată la câțiva kilometri de satul Șag, spre Giroc și Chișoda, până unde nu este însă (încă) drum practicabil de acces. Drumul care pleacă din Șag și trece peste câmpuri, acum năpădite de case, este bun și se poate parcurge cu mașina, deci este un loc ușor accesibil. Și așa, pe măsură ce lași în urmă satul și drumul principal și te apropii de mănăstire, treci de curba vegheată de sălcii plângătoare răsărite parcă de nicăieri pe câmp, lângă care se înalță o troiță - un prim vestitor al mănăstirii - se simte o tot mai mare liniște.

Intrarea în mănăstire se face pe o poartă masivă de lemn sculptată în stilul maramureșean. Curtea mănăstirii este o grădină cu alei, înconjurată de corpuri de clădiri care cuprind chiliile maicilor, atelierele, biblioteca, bucătăria, sala de mese și spațiul de cazare pentru pelerini, totul având un aspect curat și îngrijit. Se simte aerul proaspăt și foșnetul pădurii din apropiere, iar vara trandafirii și crinii din curtea mănăstirii trimit un parfum delicat.

Cimitirul bine îngrijit, cu lumini aprinse sâmbătă seara la fiecare cruce, iarba verde și tăiată perfect, florile care invadează geamurile, aleile și zidurile, totul din jur te liniștește pregătindu-te pentru rugăciune și meditație.

¹⁶ Vezi volumul *Chipuri de duhovnici din Banat. Părintele Ioan Negruțiu, perla duhovnicească a Banatului*, ediția îngrijită de preot Cornel Toma și Eufemia Toma, Editura Mănăstirii Șag Timișeni – Șag 2016, 214 pp. A se vedea de asemenea și volumul lui Vasile Manea și Cicerone Ionițoiu, *Martiri și mărturisitori ai Bisericii din România (1948-1989). Biserica Ortodoxă*, Editura Patmos, 1998, pp. 120-121

¹⁷ Lipsește însă chiar Sfântul Iosif cel Nou de la Partoș, hramul bisericii sfințite în anul 1972. În biserica nouă a mănăstirii sfințită în anul 2012 Sfântul Iosif cel Nou este pictat în chiar absida altarului, de partea dreaptă a Maicii Domnului, în partea opusă aflându-se Sfântul Ioan Botezătorul. Foișorul în cauză este zidit pe locul fostei biserici paraclis, care funcționa într-o clădire dintre cele mai vechi ale așezământului. Aceasta fiind demolată, practic s-a pierdut ultimul vestigiu ale vremii în care mănăstirea a fost înființată.

¹⁸ Dinu Barbu, *Mic atlas al județului Timiș. Caleidoscop, ediția a VI-a*, Editura Eurostampa, Timișoara, 2014, p. 375

Mănăstirea Timișeni - Șag este un loc deosebit, o oază de pace, spiritualitate, credință și binecuvântare, pe care foarte mulți oameni le caută. Poate că acest lucru este reflectat și de numărul mare de credincioși care vin aici mai ales la slujbele de duminică – atunci când se împărtășesc mulți credincioși, la slujbele de peste săptămână și la sărbătorile religioase¹⁹.

Pe lângă pădurea mănăstirii se ajunge, în linie dreaptă, la apa Timișului, după aproximativ doi kilometri.

Singurul volum mai recent care se referă la viața și organizarea internă a mănăstirii Timișeni este cel semnat de Nicolae și Eduard Magiar, intitulat *Viața monahală din județul Timiș*. Între paginile 165-173, autorii se referă la istoricul, realitățile curente și felul în care se desfășoară viața de obște în lavra Timișenilor²⁰.

Punctul central în jurul căruia se desfășoară toate activitățile este slujba de la biserică. Viețuitoarele conduse de maica stareță Casiana Șimon participă la slujbele care se țin zilnic în două etape: dimineața de la 6 și seara de la 18 (17 iarna). Dimineața se săvârșește slujba utreniei, ceasul I și Sfânta Liturghie, iar seara vecernia, pavecernița, obednița, ceasurile și miezonoptica. Lunar, în a doua vineri din lună se desfășoară slujba privegherii, care se întinde de regulă de seara până dimineața, cuprinzând și Taina Maslului, la care participă numeroși credincioși.

Între slujbe, monahiile își împlinesc ascultările (trapeză, bucătărie, grădină, croitorie, pangar, gospodărie, ș.a.), care nu sunt altceva decât treburile care se cer pentru buna desfășurare a vieții mănăstirești.

Există și timp pentru rugăciune personală, meditație, plimbare, lectură²¹ și odihnă.

Consiliul duhovnicesc al mănăstirii, format din părintele duhovnic, stareță și anumite maici cu vechime, conduce din punct de vedere spiritual obștea monahală. Actualmente, la altarul mănăstirii Timișeni slujesc P.Cuv. Părinte exarh Simeon Stana, P.C. Părinte dr. Marius Florescu, redactor la Arhiepiscopia Timișoarei, P.Cuv. Părinte protos. Mihail Duma și P.C. Părinte Nicolae Fiț. În cadrul mănăstirii viețuiește și P.Cuv. Părinte ieromonah dr. Rafael Povîrnaru, cadru didactic la Facultatea de Teologie din Timișoara.

În traiul de fiecare zi, maicile de la mănăstirea Timișeni împletesc rugăciunea cu lucrul mâinilor și pe lângă acestea, primesc, încurajează și întăresc în

¹⁹ În *Ghidul mănăstirilor din România, ediția a treia*, Editura Sophia, București, 2013, mănăstirea Timișeni apare la capitolul „Arhiepiscopia Timișoarei”, p. 325

²⁰ Nicolae Magiar, Eduard Magiar, *Viața monahală din județul Timiș*, Editura Învierea, Timișoara, 2010, 254 pp.

²¹ Mănăstirea Timișeni are și o bogată bibliotecă, cu aproximativ 1.000 de volume, dintre care și carte veche, *idem*, p. 171

credință pe cei care, sub povara grijilor și zăduful zilei, poposesc la acest sfânt locaș, împlinind astfel rânduielele vieții monahale de demult²².

La această mănăstire, duminica și în sărbători există obiceiul de a se da masă la toți închinătorii și pelerinii care participă la slujba Sfintei Liturghii. Sâmbăta, de regulă sunt mulți care doresc să facă parastase aici, după slujbă oferindu-se o masă pentru toată obștea și pentru pelerini.

Sectorul pentru învățământ și activități cu tinerii din cadrul Centrului eparhial organizează vara o tabără pentru copii din eparhiile Patriarhiei Române, intitulată „Tradiție și noutate”, care a ajuns în anul 2018 la ediția a III-a²³. Alte tabere de pictură, rugăciune sau muncă au fost organizate de parohia vecină Șag, județul Timiș.

De peste patru ani de zile, mănăstirea este sub permanenta purtare de grijă a Părintelui Mitropolit Ioan al Banatului, care cercetează periodic sfântul locaș, nu doar cu prilejul hramului, ci și în duminici și praznice, rostind cuvânt de învățătură.

Fiind cea mai apropiată mănăstire de orașul Timișoara, mănăstirea Timișeni este cercetată de numeroși credincioși doritori de hrană duhovnicească, dar și de turiști care doresc să cunoască din frumusețile Ortodoxiei românești. Este un loc care merită să fie inclus în orice circuit turistic ce are ca obiectiv Timișoara²⁴ și împrejurimile.

²² Vezi pentru aceasta Sfântul Vasile cel Mare, Sfântul Pahomie cel Mare, Sfântul Ioan Casian, Sfântul Benedict, *Rânduielele vieții monahale*, Editura Sophia, București, 2005, p. 426

²³ <https://basilica.ro/la-manastirea-timiseni-sag-are-loc-tabara-traditie-si-noutate/>, accesat la 11 februarie 2019

²⁴ Mai ales din perspectiva anului 2021, când Timișoara va fi *Capitală culturală europeană*